

Verslag sociale controle inzetten als handhavingsmiddel 29 april 2015 - Mechelen

Deelnemende lokale besturen: Nazareth, IVIO, Halle, Hasselt, IVAREM, Heist-op-den-Berg, Laakdal, Torhout, provincie West-Vlaanderen, Tongeren, Heusden-Zolder, Zwijndrecht, Maasmechelen, Antwerpen, Interza, INCOVO en een adviseur communicatie & communicatiebeleid van de Vlaamse overheid.

1. Presentaties – zie bijhorende ppt's

Opsinjoren – door vrijwilligerscoach Sabine De Boitselier

De werking met de vrijwilligers die zwerfvuil opruimen 'de straatvrijwilligers' kadert binnen de werking om de sociale cohesie te bevorderen. Naast de 'straatvrijwilligers' (die soms ook kleine natuurgebiedjes, parken, plantsoenen,... opruimen) zijn er ook initiatieven rond poetsen en planten. Over de 9 districten verdeeld zijn ze 1230 vrijwilligers die regelmatig opruimen en ook sluikstorten signaleren. De medewerkers van Opsinjoren ondersteunen de werking. Soms kan het ook gaan over tussenkomsten, zoals contact opnemen met de sanctionerend ambtenaar als een vrijwilliger niet volgens het boekje te werk ging (bijvoorbeeld: de vrijwilliger stopte het opgeruimde zwerfvuil in een openbare vuilnisbak ipv in de speciale zwerfvuilzak en wordt betrapt op 'sluikstorten') Voor het thema van deze rondetafel wordt vooral de korte vorming voor de vrijwilligers 'Omgaan met vervuilers' in de schijnwerpers gezet. De aandachtspunten voor het eventueel aanspreken op een correcte manier zijn verwerkt in een workshop met quiz waarin gestreden wordt voor de titel 'top straatambassadeur' (zie presentatie vanaf slide 14). Al een groot deel van de straatvrijwilligers volgden deze workshop, die sinds 1,5 jaar regelmatig wordt aangeboden. Het helpt de vrijwilligers (waarvan ook een aantal zeer laaggeschoolden) om het aanspreken op een goede manier te doen. Ze meldden regelmatig een positievere reactie op hun confrontatie. Het is belangrijk dat vrijwilligers op een correcte manier een vervuiler aanspreken om ze als een verlengstuk van de stad aanzien worden.

Afvalstewards Sofie Cloots – Interza en Emilie Van de Looverbosch - INCOVO

Vanaf 2010 wordt er door Interza gewerkt met afvalstewards. Door een directe communicatie en het aanspreken op het gedrag (bijvoorbeeld te vroeg buiten zetten van huisvuilzakken, verkeerde sortering van pmd-zakken die vervolgens blijven staan – opengescheurd geraken en zo zwerfvuil veroorzaken) wordt aanvullend op de andere infokanalen gewerkt. Naar schatting is er een grote groep (20%) die de info verstrekt via (inter)gemeentelijke kanalen niet leest of begrijpt. Het voordeel van deze directe communicatie is dat er onmiddellijk feedback is. Er wordt gestart met een eenvoudige boodschap en stapsgewijs kan er meer gevraagd worden om het gedrag naar het gewenst gedrag te sturen. De impact blijft niet beperkt tot de ene persoon die aangesproken wordt op het vervuilend gedrag. Door het ingrijpen van de afvalsteward worden soms ook de andere omwonenden gevoeliger voor de vervuiling en verandert de tolerantie hierover. Op deze manier vergroot ook de onderlinge sociale controle.

Ook andere acties waarbij sociale controle een rol speelt worden aangehaald:

- het Binnies-project. Het project verliep in verschillende stappen. De resultaten werden gemeten met de netheidsbarometer. In een eerste fase werd de inhoud van de straatvuilnisbakken bij het leeghalen in genummerde zakken gestoken. Omwonenden zagen dit en beseften dat er iets gedaan werd aan het sluikestorten van huishoudelijk afval in de vuilnisbakken. Deze vorm van sociale controle zorgde voor een grote daling van het aandeel huishoudelijk afval in de straatvuilnisbakken. Daarna volgden ook fases met inzet van verschillende communicatiemiddelen en het aanspreken van omwonenden, er was ook een handhavingsactie door de wijkagent maar deze had weinig effect (meer info zie praktijkhandboek <http://indevuilbak.be/praktijkhandboek/hoofdstuk-2> > zie Misbruik voorkomen 'Bij de voorbeeldprojecten (in blauw) 'Door project 'De Binnies' belandt in Zaventem 60% minder huisvuil in de vuilnisbakken')
- de 'Actie tegen zwerfvuil' waarbij mensen zich akkoord verklaren om tegen zwerfvuil te zijn. Van wie de actie onderschreef kwam het adres op de digitale kaart.

Incovo: in grote lijnen is de aanpak dezelfde als bij Interza. Daarnaast werd er een pmd-actie gehouden (verbeteren van de sortering). Hierbij werden mensen geholpen bij de sortering. Bij hoogbouw werd ook gewerkt met genummerde stickers zodat de anonimiteit van de zakken wegvalt en de sociale controle vergroot. Er wordt ook gewerkt met straatvrijwilligers die aangezet worden om de eigen stoep proper te houden. Deze mensen spreken soms andere bewoners aan om hen hierbij te helpen.

2. Uitwisselingsronde

Manieren van handhaving in de gemeenten en toegepaste vormen van sociale controle: bij de meeste deelnemers valt dat op te splitsen in 2 items:

- a) inzet van vrijwilligers
- b) handhaving via GAS-boetes (vooral bij sluikestorten)

Enkele conclusies

- Direct aanspreken van vervuilers heeft een gunstig effect maar is arbeidsintensief. Door te werken met vrijwilligers wordt het bereik vergroot. Een vrijwilligerswerking vraagt vanzelfsprekend ook een tijdsinvestering.
- Het aanspreken moet correct gebeuren. Bij vrijwilligers moet het al dan niet aanspreken als keuzemogelijkheid gegeven worden. Een vrijwilliger mag zich niet verplicht voelen om iemand aan te spreken als hij/zij dat liever niet doet. Ook de gemoedstemming van het moment kan meespelen. Tips om correct aan te spreken helpen om het op een correcte manier te doen. Dit aanleren kan op een speelse manier gebeuren bv via een quiz (zie presentatie Opsinjoren) of via nagespeelde situaties. Het is belangrijk om het juiste gedrag te tonen, ook bij het maken van beeldmateriaal.

Hieronder worden enkele initiatieven opgesomd die in de uitwisselingsronde aan bod kwamen. Van sommige gemeenten waren de vertegenwoordigers nog nieuw in de gemeenten en kwam men eerder ideeën opdoen om zelf mee aan de slag te gaan.

- Zwijndrecht: opstart van vrijwilligerswerking: eerste oproep werd gedaan. Vrijwilligers opvolgen vergt ook tijd. Het is goed als intercommunales dergelijke projecten opnemen en zo de gemeenten ondersteunen.
- Ivarem: heeft ook ervaring met een project waarbij een appartementsgebouw van een sociale woningenmaatschappij overschakelde van 1 grote container naar selectieve inzameling. Voor pmd is toen ook gewerkt met gemarkeerde zakken.
- Maaseik: passen aantal facetten van sociale controle toe. Het probleem bij hen is het zwerfvuil (plaatselijke term is 'slingervuil' ☺) en de sluikestorten in natuurgebied, op terreinen en van het Agentschap Natuur en Bos, NV De Scheepvaart, op privéterreinen die soms beheerd worden ism de Bosgroepen. Er moet samen gewerkt met verschillende partners.
- Heist-Op-den-Berg: sinds 2014 gestart met groene peters/meters, nu een groep van 25. Op een infovergadering kwam het aanspreken van vervuilers aan bod. Er wordt gesteld: aanspreken mag maar doe het op een positieve manier.
- Laakdal: 40 tal vrijwilligers waarvan een aantal ook vervuilers aanspreken.
- Hasselt: starten binnenkort een pilootproject op met mensen van verschillende stadsdiensten. De afspraak is om meer de straat op te gaan om zo de sociale controle te verhogen, een beetje te vergelijken met de afvalstewards. De medewerkers briefen over de aanpak met een quiz lijkt hen een goede methode.
- Heusden-Zolder: 'Een zeer heterogene bevolking, veel inwoners van vreemde origine. De pmd-inzameling is een ramp. De klassieke communicatie volstaat niet daarom werd gestart met infonamiddagen 'groenactiedagen', ook de imam is betrokken. We gebruiken hiervoor een quiz die ontwikkeld is voor het onderwijs en die een beetje werd aangepast. Het resultaat van het aanspreken ligt ook veel aan het charisma van de vrijwilliger. We hebben een vrijwilliger die een parking aan een recreatiedomein proper houdt. Het is ook een draaischijf van drugverkoop en -gebruik. De vrijwilliger heeft die mensen aangesproken en gevraagd om hun afval in een afvalzak te stoppen die hij hen geeft zodat ze hem opruimwerk besparen. Sindsdien wordt de vraag opgevolgd en is het proper.'
- Provincie West-Vlaanderen: de gouverneur heeft initiatief genomen om ism de intercommunales te werken aan een proper West-Vlaanderen. Er start een voorbereiding om in september te handhaven op zwerfvuil. In juni wordt een infosessie gehouden voor iedereen uit West-Vlaanderen die betrokken is bij handhaven. *Opmerking netheidsnetwerk: rond de handhaving op zwerfvuil loopt nu een proefproject. Na het proefproject zal hierover gecommuniceerd worden zodat maatregelen ivm handhaving en het verhogen van de sociale controle aan zo veel mogelijk lokale besturen bekend gemaakt worden.*